

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

SECȚIUNEA A PATRA

CAUZA FLUX (nr. 3) c. MOLDOVEI

(Cererea nr. 32558/03)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

12 iunie 2007

DEFINITIVĂ

12/09/2007

Această hotărâre poate fi subiect al revizuirii editoriale.

În cauza Flux (nr. 3) c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,

DI J. CASADEVALL,

DI G. BONELLO,

DI K. TRAJA,

DI S. PAVLOVSKI,

DI J. ŠIKUTA,

Dna P. HIRVELĂ, *judcători*,

și dl T.L. EARLY, *Grefier al Secțiunii*,

Deliberând la 22 mai 2007 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 32558/03) depusă împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de către *Flux* („reclamant”), un ziar cu sediul în Chișinău, la 13 mai 2003.

2. Reclamantul a fost reprezentat de către dl V. Gribincea, avocat din Chișinău și membru al organizației non-guvernamentale „Juriștii pentru drepturile omului”. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său, dl V. Pârlog.

3. Reclamantul a pretins, în special, încălcarea dreptului său la libertatea de exprimare, deoarece el a fost găsit vinovat de defăimarea unui politician.

4. La 9 februarie 2006, Curtea a decis să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu prevederile articolului 29 § 3 al Convenției, ea a decis examinarea fondului cererii concomitent cu admisibilitatea acesteia.

ÎN FAPT**I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI**

5. La 27 martie 1999, în cadrul unei emisiuni televizate, șeful Departamentului pentru Combaterea Crimei Organizate și a Corupției, N. A., l-a acuzat de corupție pe Valeriu Matei, vicepreședinte al Parlamentului de atunci și președinte al unuia dintre partidele politice reprezentate în Parlament, și, împreună cu o grupare mafiotă, de protejarea câtorva

companii care se pretindea că erau implicate în activități criminale. El a declarat *inter alia* că:

„... Dl Matei trebuia să fie arestat pentru că el a comis o infracțiune ... [și] o contravenție administrativă. ... Noi am pregătit materialele care vor fi remise Procuraturii Generale și instanței judecătorești. ... Aceste companii [care erau suspectate de a fi implicate în activități criminale] erau protejate de o grupare criminală în frunte cu M. și de dl Matei din partea Parlamentului... ”

6. La 30 martie 1999, *Flux* a publicat un articol intitulat „Războiul anticorupție: Generalul N.A. împotriva Președintelui Matei. Nicolae Alexei afirmă că Valeriu Matei este „acoperișul” politic al unui clan mafiot.”

7. Articolul conținea reproducerea cuvânt cu cuvânt a emisiunii televizate din 27 martie 1999 și comentariul ziarului.

8. La 30 aprilie 1999, Valeriu Matei a inițiat o acțiune civilă în defăimare împotriva *Flux*, susținând că o mare parte din declarațiile lui N.A. publicate de *Flux* nu corespundeau realității și îl defăimau. Titlul articolului nu se conținea printre acele declarații.

9. La 20 februarie 2003, printr-o decizie irevocabilă, Curtea de Apel a constatat că declarațiile contestate de Valeriu Matei nu erau defăimătoare pentru acesta, *inter alia*, deoarece *Flux* nu a făcut decât să reproducă declarațiile lui N.A. Totuși, ea a constatat ca fiind defăimătoare pentru Valeriu Matei următoarea parte a titlului articolului: „N.A. afirmă că Valeriu Matei este „acoperișul” politic al unui clan mafiot.” Instanța de judecată a constatat că o astfel de propoziție nu a fost pronunțată de N.A. în cadrul emisiunii din 27 martie 1999 și că ziarul nu a adus probe care să dovedească că Valeriu Matei era membru al unui clan mafiot. Instanța a obligat ziarul să plătească reclamantului în procedurile naționale 3,600 lei moldovenești (MDL) și să publice o dezmințire în termen de cincisprezece zile. De asemenea, ziarul a fost obligat să plătească taxa de stat.

II. DREPTUL INTERN PERTINENT

10. Prevederile relevante ale Codului civil, în vigoare în acea perioadă, sunt următoarele:

„Articolul 7. Apărarea onoarei și demnității

(1) Orice persoană fizică sau juridică este în drept să ceară prin judecată dezmințirea informațiilor care lezează onoarea și demnitatea ei, dacă cel care a răspândit asemenea informații nu dovedește că ele corespund realității.

(2) În cazul în care asemenea informații au fost răspândite prin intermediul unui mijloc de informare în masă, instanța de judecată obligă redacția acestuia să publice, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a hotărârii instanței de judecată, o dezmințire la aceeași rubrică, pe aceeași pagină, în același program sau ciclul de emisiuni.”

Articolul 7/1. Repararea prejudiciului moral

(1) Prejudiciul moral, cauzat unei persoane în urma răspândirii unor informații care nu corespund realității și care lezează onoarea și demnitatea acesteia, se repară în folosul reclamantului de către persoana fizică sau juridică care a răspândit aceste informații.

(2) Mărimea compensației se stabilește de către instanța de judecată, în fiecare caz aparte, de la șaptezeci și cinci până la două sute de salarii minime, în cazul în care informațiile au fost răspândite de o persoană juridică, și de la zece până la o sută de salarii minime, în cazul în care au fost răspândite de o persoană fizică. ...”

ÎN DREPT

11. Reclamantul a pretins, în temeiul articolului 6 al Convenției, că procedurile în fața instanțelor judecătorești naționale nu au fost echitabile, că nu au fost aduse motive pentru hotărârile instanțelor judecătorești naționale și că instanțele nu au fost independente.

Articolul 6, în partea sa relevantă, prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil ... de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege ... care va hotărî ... asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil ...”

12. De asemenea, reclamantul a pretins, în temeiul articolului 10 al Convenției, că hotărârile instanțelor judecătorești naționale au constituit o ingerință în dreptul său la libertatea de exprimare, care nu putea fi considerată necesară într-o societate democratică.

Articolul 10 prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

I. ADMISIBILITATEA CERERII

13. În cererea sa inițială, reclamantul a formulat alte pretenții în temeiul articolului 6 § 1 al Convenției, pretinzând că instanțele judecătorești naționale au adus motive insuficiente pentru hotărârile lor și nu au fost independente. De asemenea, el s-a plâns în temeiul articolului 1 al

Protocolului nr. 1 și articolului 13 al Convenției. Totuși, în observațiile sale cu privire la admisibilitatea și fondul cauzei, el a cerut Curții să nu examineze pretențiile formulate în temeiul articolului 1 al Protocolului nr. 1 și articolului 13. Curtea nu vede niciun motiv pentru a le examina.

14. Curtea consideră că pretenția reclamantului în temeiul articolului 10 al Convenției și pretenția în temeiul articolului 6 cu privire la echitatea procedurilor ridică chestiuni de fapt și de drept, care sunt suficient de serioase încât determinarea lor să depindă de examinarea fondului și niciun alt temei pentru a le declara inadmisibile nu a fost stabilit. Prin urmare, Curtea declară cererea admisibilă. În conformitate cu decizia sa de a aplica articolul 29 § 3 al Convenției (a se vedea paragraful 4 de mai sus), Curtea va purcede imediat la examinarea fondului acestor pretenții.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 10 AL CONVENȚIEI

A. Argumentele părților

1. Reclamantul

15. Reclamantul a susținut că titlul articolului pentru care ziarul a fost sancționat nu a fost altceva decât o concluzie făcută de autor din declarațiile făcute de N.A. și, astfel, a reprezentat o simplă judecată de valoare bazată pe un substrat factologic suficient.

16. Articolul a fost scris în contextul unei dezbateri cu privire la o chestiune de o importanță publică deosebită, și anume pretinsa implicare a unui politician de rang înalt în activități ilegale. Prin urmare, în această cauză, marja de apreciere de care dispuneau instanțele judecătorești naționale a fost foarte limitată.

2. Guvernul

17. Guvernul a fost de acord că faptele cauzei dezvăluiau o ingerință în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare. Totuși, ingerința a fost justificată în temeiul articolului 10 § 2 al Convenției. Reclamantul a fost obligat să plătească prejudicii morale pentru defăimare în baza articolelor 7 și 7/1 ale Codului civil. Astfel, ingerința a fost „prevăzută de lege”, iar legea a fost accesibilă și previzibilă. Ea a urmărit scopul legitim de protecție a demnității lui Valeriu Matei; mai mult, măsura a fost necesară într-o societate democratică.

18. Guvernul a notat marja de apreciere a autorităților naționale în stabilirea necesității ingerinței și a susținut că, atunci când Convenția se referă la legislația națională, ține în primul rând de competența autorităților naționale să aplice și să interpreteze legislația națională. El a declarat că, în această cauză, autoritățile naționale nu au depășit această marjă de apreciere și au folosit-o cu bună credință, cu precauție și într-un mod rezonabil.

19. Guvernul a susținut că motivele aduse pentru a justifica ingerința au fost „relevante și suficiente” și că instanțele judecătorești naționale au acționat în limitele marjei de apreciere pe care ele o aveau în această cauză.

B. Aprecierea Curții

20. După cum au recunoscut ambele părți și Curtea este de acord, hotărârile instanțelor judecătorești naționale și obligarea reclamantului să plătească prejudicii au constituit un „amestec al autorităților publice” în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare în sensul primului paragraf al articolului 10. De asemenea, nu se contestă faptul că ingerința a fost „prevăzută de lege” și a urmărit un scop legitim. Sarcina Curții este de a stabili dacă ingerința a fost „necesară într-o societate democratică”.

21. Verificarea dacă ingerința invocată a fost „necesară într-o societate democratică” cere Curții să stabilească dacă aceasta a corespuns „unei necesități sociale imperioase”, dacă ea a fost proporțională scopului legitim urmărit (impactul potențial al împrejurărilor în care a fost făcută exprimarea în cauză este un factor important în determinarea proporționalității ingerinței) și dacă motivele aduse de autoritățile naționale pentru a o justifica sunt relevante și suficiente. La stabilirea faptului dacă o astfel de „necesitate” există și ce măsuri ar trebui luate pentru aceasta, autoritățile naționale se bucură de o anumită marjă de apreciere. Totuși, această marjă de apreciere nu este nelimitată și este însoțită de supravegherea europeană exercitată de către Curte, a cărei sarcină este de a da o apreciere finală faptului dacă o restricție este conformă cu libertatea de exprimare, după cum aceasta este protejată de articolul 10 (pentru recapitularea mai detaliată a principiilor relevante, a se vedea *Giniewski v. France*, nr. 64016/00, §§ 43-54, ECHR 2006-...; *Aydın Tatlav v. Turkey*, nr. 50692/99, §§ 22-27, 2 mai 2006; *Gündüz v. Turkey*, nr. 35071/97, § 38, ECHR 2003-XI; *Murphy v. Ireland*, nr. 44179/98, §§ 65-69, ECHR 2003-IX (extrase), cu referințele cuprinse în ele).

22. Curtea reamintește că în hotărârea *Lingens v. Austria* (hotărâre din 8 iulie 1986, Seria A nr. 103, § 42) ea a constatat că:

„[politicienii] trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și a fiecărei fapte atât din partea jurnaliștilor, cât și a publicului larg, și, în consecință, trebuie să dea dovadă de un grad mai mare de toleranță. Fără îndoială, articolul 10 para. 2 garantează că reputația altora – adică a tuturor persoanelor fizice - este protejată și că această protecție se extinde și asupra politicienilor, chiar și atunci când aceștia nu acționează ca persoane private; însă, în astfel de cazuri, cerințele unei astfel de protecții trebuie evaluate prin prisma intereselor de a asigura discuții libere cu privire la chestiuni politice.”

23. Curtea notează, în primul rând, că instanțele judecătorești naționale au constatat ca fiind defăimătoare o declarație de care nici măcar reclamantul în procedurile naționale nu s-a plâns. Acest lucru în sine ar fi

suficient pentru ca Curtea să constate o violare în această cauză. Totuși, chiar dacă se presupune că aceasta nu a fost cazul, declarația contestată a constituit o declarație cu privire la fapte care se pare că este foarte corectă. Într-adevăr, N.A. l-a acuzat pe Valeriu Matei de protecția unei grupări criminale și că părțile nu au contestat că o astfel de acuzație a fost adusă.

24. Având în vedere circumstanțele de mai sus, faptul că declarația contestată a fost făcută de un jurnalist în cadrul unei dezbateri cu privire la o chestiune de interes public, că reclamantul în procedurile naționale era un politician de rang înalt și având în vedere limbajul folosit, Curtea conchide că ingerința nu a corespuns unei necesități sociale imperioase și că, astfel, ea nu a fost necesară într-o societate democratică. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 10 al Convenției.

III. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 6 § 1 AL CONVENȚIEI

25. Reclamantul a mai pretins o violare a articolului 6 § 1 al Convenției, susținând că procedurile au fost inechitabile, deoarece instanțele judecătorești naționale au constatat ca fiind defăimătoare o declarație de care reclamantul în procedurile naționale nici măcar nu s-a plâns. Deoarece această pretenție nu ridică o chestiune separată de cea examinată mai sus prin prisma articolului 10, Curtea nu consideră necesar de a o examina separat.

IV. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

26. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înalțelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciul material

27. Reclamantul a pretins suma de EUR 260 cu titlu de prejudiciu material, reprezentând prejudiciile plătite de el lui Valeriu Matei și taxa de stat pe care a trebuit s-o plătească pentru examinarea apelului și recursului său.

28. Guvernul nu a fost de acord cu suma pretinsă și a susținut că reclamantul nu ar trebui să fie în drept s-o recupereze, deoarece procedurile au fost echitabile și hotărârile judecătorești au fost ample motivate. El a solicitat Curții să respingă pretenția reclamantului cu titlu de prejudiciu material.

29. Curtea consideră că pretenția reclamantului cu titlu de prejudiciu material este fondată și o acordă integral.

B. Prejudiciul moral

30. Reclamantul a pretins EUR 18,500 cu titlu de prejudiciu moral cauzat lui prin încălcarea drepturilor sale garantate de Convenție. Atunci când și-a argumentat pretențiile sale cu privire la prejudiciul moral cauzat prin violarea articolului 10, reclamantul a susținut că el a fost obligat să publice o dezmințire a declarațiilor contestate și s-a bazat pe jurisprudența anterioară în cauzele moldovenești. În special, el s-a bazat pe cauzele *Busuioc v. Moldova* (nr. 61513/00, § 104, 21 decembrie 2004) și *Savițchi v. Moldova* (nr. 11039/02, § 64, 11 octombrie 2005), în care au fost acordate patru și, respectiv, trei mii euro.

31. Guvernul a contestat pretenția și a susținut că aceasta era nefondată și excesivă.

32. Având în vedere violarea articolului 10 al Convenției constatată mai sus, Curtea consideră că acordarea compensațiilor cu titlu de prejudiciu moral este justificată în această cauză. Făcând o evaluare în mod echitabil, Curtea acordă reclamantului EUR 3,000 (a se vedea *Savițchi*, citată mai sus, § 64).

C. Costuri și cheltuieli

33. Avocatul reclamantului a pretins EUR 1,455 cu titlu de costuri și cheltuieli angajate în fața Curții. El a prezentat o listă detaliată a orelor lucrate și un contract potrivit căruia onorariul pentru o oră de lucru a avocatului era de EUR 60. Calculul din lista detaliată a timpului de lucru nu a inclus timpul petrecut asupra pretențiilor formulate în temeiul articolului 13 al Convenției și articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție, care au fost ulterior retrase de către reclamant.

34. El a susținut că numărul de ore lucrate de el asupra cauzei nu a fost excesiv și a fost justificat de complexitatea acesteia și de faptul că observațiile trebuiau scrise în engleză.

35. În ceea ce privește onorariul pe oră de EUR 60, avocatul a susținut că acesta a fost în limitele ratelor recomandate de Baroul Avocaților din Republica Moldova, care erau de EUR 40-150. De asemenea, el a făcut referire la costul înalt al vieții în Chișinău, dând ca exemple prețurile la locuințe și benzină.

36. Guvernul nu a fost de acord cu suma pretinsă pentru reprezentare. El a declarat că aceasta era excesivă și a susținut că suma pretinsă de avocat nu a fost suma care i-a fost în realitate plătită lui de către reclamant. El a contestat numărul de ore lucrate de avocatul reclamantului și onorariul pe oră perceput de acesta. De asemenea, el a susținut că ratele recomandate de Baroul Avocaților din Republica Moldova erau prea înalte în comparație cu salariul mediu lunar din Republica Moldova și a făcut referire la caracterul non-profit al organizației „Juriștii pentru drepturile omului”.

37. Curtea reiterează că, pentru ca costurile și cheltuielile să fie rambursate în temeiul articolului 41, trebuie stabilit dacă ele au fost necesare, realmente angajate și rezonabile ca mărime (a se vedea, de exemplu, *Amihalachioaie v. Moldova*, nr. 60115/00, § 47, ECHR 2004-...).

48. Rambursarea onorariilor nu poate fi limitată doar la acele sume care au fost deja plătite de către reclamant avocatului său; într-adevăr, o asemenea interpretare ar descuraja mulți avocați să reprezinte în fața Curții reclamantii mai puțin înstăriți. În orice caz, Curtea întotdeauna a acordat costuri și cheltuieli în situații când onorariile nu au fost plătite de reclamantii avocaților lor înainte de hotărârea Curții (a se vedea, printre altele, *Ilașcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], nr. 48787/99, § 493, ECHR 2004-VII, și *Christian Democratic People's Party v. Moldova*, nr. 28793/02, § 85, ECHR 2006-...).

În această cauză, având în vedere lista detaliată prezentată și complexitatea cauzei, Curtea acordă avocatului reclamantului EUR 1,200 cu titlu de costuri și cheltuieli.

D. Dobânda de întârziere

39. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în funcție de rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă;
2. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 10 al Convenției;
3. *Hotărăște* că nu este necesar de a examina pretenția formulată în temeiul articolului 6 § 1 al Convenției cu privire la omisiunea instanțelor judecătorești naționale de a-și motiva hotărârile;
4. *Hotărăște*
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data la care această hotărâre devine definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției, următoarele sume care să fie convertite în valuta națională a statului pârât conform ratei aplicabile la data executării hotărârii:
 - (i) EUR 260 (două sute șaiszeci euro) cu titlu de prejudiciu material;
 - (ii) EUR 3,000 (trei mii euro) cu titlu de prejudiciu moral;

- (iii) EUR 1,200 (o mie două sute euro) cu titlu de costuri și cheltuieli, plus orice taxă care poate fi percepută;
 - (iv) orice taxă care poate fi percepută la sumele de mai sus;
 - (b) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente;
5. *Respinge* restul pretențiilor reclamantului cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 12 iunie 2007, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

T.L. EARLY
Grefier

Nicolas BRATZA
Președinte